

Høringssvar til høringsnotat om skolestruktur og ressursfordelingsmodell

Til Rana Kommune

Dette høringssvaret er skrevet med utgangspunkt i pedagogiske, faglige og menneskelige perspektiver på de foreslåtte endringene i skolestruktur og ressursfordelingsmodell i Rana kommune. Endringene som foreslås berører barns rettigheter, elevenes læringsmiljø, ansattes arbeidsforhold og lokalsamfunnenes bærekraft. Vi mener derfor at barnets beste må være et overordnet og styrende prinsipp i den videre prosessen.

Utdanningsforbundet og Lektorlaget ved Utskarpen barne- og ungdomsskole går inn for: a. 0-alternativet, i høringen om framtidig skolestruktur i Rana kommune. De foreliggende utredningene gir etter vår vurdering ikke et tilstrekkelig beslutningsgrunnlag, verken når det gjelder reelle kostnader ved nødvendige investeringer eller konsekvenser for elevenes og de ansattes psykososiale miljø. Sluttsummen for påkrevde investeringer ser ut til å bli uforholdsmessig høy, sett opp mot den forventede innsparingen ved nedleggelse av skoler.

Barns beste, trygghet og fellesskap

Rana kommune har selv satt fokus på betydningen av fellesskap og trygghet gjennom kurs og kommunal fagdag, blant annet knyttet til foredraget om "Omni-modellen" av Ann Tone Håkonsen og "Relasjonell kapasitet" ved Carsten Hornstrup. På et felles kurs for lærere i Rana ble det tydelig formidlet at «å oppleve fellesskap, å føle seg inkludert er et grunnleggende behov og viktig for barn og unges utvikling, læring og trivsel». Det ble også understreket at klassemiljø er svært sårbart ved store endringer, og at tydelige, trygge overganger er avgjørende.

Den prosessen kommunen nå legger opp til, preges av hastverk og manglende forutsigbarhet. Dette står i sterk kontrast til de prinsippene kommunen selv har løftet frem som avgjørende for fellesskapskvalitet. Forhastede strukturelle endringer svekker barns opplevelse av trygghet, tilhørighet og stabilitet. Endringer av denne størrelsen må gjennomføres varsomt og planlagt, slik at barn, foreldre og ansatte ivaretas både faglig og psykososialt (også hentet fra kommunens felles planleggingsdager).

Lovverk og rett til et trygt og godt læringsmiljø

Opplæringsloven fastsetter elevenes rett til et trygt og godt psykososialt læringsmiljø. Det er vår vurdering at tidsrommet fra politisk beslutning til iverksettelse av endringene er altfor kort til å kunne sikre denne retten. Når nye og omfattende forslag legges frem uten tilstrekkelig

forberedelse, utredning eller medvirkning, øker risikoen for at elevenes rettigheter ikke ivaretas i praksis.

I Omni-modellen pekes det på behovet for tydelige tiltak på system-, gruppe- og individnivå for å sikre trygge overganger. Slik prosessen fremstår nå, er disse tiltakene i liten grad synliggjort. Dette gjør at endringene kan oppleves som et overtramp mot lovens intensjon og barnas beste.

Prosess og medvirkning

Proessen oppleves som uforutsigbar. Den har bestått av overraskelsesmomenter som har påvirket hele oppvekstsektoren. Ansatte og ledere har i liten grad vært informert i forkant, og nye forslag og argumenter har kommet frem i møter uten mulighet for forberedelse. Dette skaper usikkerhet og svekker tilliten til prosessen.

Vi vil gjerne stille spørsmål om hvilke faglige pedagogiske vurderinger som er gjort i forkant av alternativene, og hvem som har utført disse vurderingene?

Videre oppleves det som problematisk at skoler settes opp mot hverandre, der nedleggelse eller videre drift brukes som pressmiddel. Viser til trusselen om å legge ned Storforshei Barne- og Ungdomsskole hvis Skonseng oppretter privatskole. En slik splitt-og-hersk-tilnærming er uverdigg i en oppvekstsektor som skal bygge på samarbeid, tillit og felles ansvar for barn og unge.

Ressursfordelingsmodellen – konsekvenser for utkantskolene

Den nye ressursfordelingsmodellen vil få svært store konsekvenser for Distrikts/mindre skoler. For Utskarpen Skolen vil den nye modellen føre til store endringer. Vi går fra et regnskap på 12 355 385 kroner i 2025 til et budsjett for 2026 på 9 415 000,-. Dette inkludert 1 million i overgangsstøtte. Det betyr at modellen tilsier et budsjett på 8 415 000,-, som betyr 113 716,- pr. elev (74 eler fra høsten 2026). Så når iversikten i resursfordelingsmodellen viser at vi fortsatt får mer pr elev enn de andre skolene i Rana, så er fakta at vi i fremtiden skal drive skole i Utskarpen med samme sum per elev som de fleste skolene i Rana. Dette medfører et kutt på mer enn 30%, tilsvarende rundt fem stillinger. Antall pedagoger reduseres fra 12 til 8, til tross for tilnærmet uendret elevtall. De neste 5 årene er det forventet en økning i elevmassen på 18%.

Vi har allerede slått sammen to og to klasser i grupper, og de sammenslåtte gruppene har mellom 11 og 16 elever. Det er utfordrende nok med to trinn i samme klasserom når man skal drive tilpasset og tilrettelagt opplæring. Vi blir nå bedt om i større grad å drive etter fådelt-prinsippet. Skal vi ha 3 klassetrinn i samme gruppe? Skal en lærer undervise 20 – 30 elever fra tre kanskje 4 forskjellige trinn i samme klasserom? Dette reiser et alvorlig spørsmål om pedagogisk forsvarlighet.

Urettferdig fordeling og manglende likeverdighet

Kommunen begrunner modellen med rettferdig fordeling, men i praksis fremstår fordelingen som urettferdig. Sammenligninger med andre skoler av tilsvarende størrelse i Nordland viser store forskjeller i ressurstildeling. Lovund skole har 70 elever og 12 årsverk i undervisningsstillinger i tillegg til 3 assistentårsverk. Glomfjorden skole har 78 elever og 12 årsverk i undervisning, mens Tjongsfjord skole med 55 elever har 11,42 årsverk. Dette er tall hentet fra Grunnskolens informasjonssystem på Udir (GSI).

Som sagt vil vi med det nye budsjettet få 113 716 kroner per elev i Utskarpen, tilsvarende nivå som store sentrale skoler. Lik krone per elev gir imidlertid ikke likeverdig opplæring når rammebetingelsene er fundamentalt ulike. En lærer i en klasse med 16 elever koster like mye som en lærer i en klasse med 25 elever.

Små skoler koster mer – et anerkjent prinsipp

Det er et velkjent prinsipp at små enheter har høyere kostnader per elev, på samme måte som små kommuner har høyere kostnader per innbygger. Staten har etablert utgiftsutjevning nettopp for å sikre likeverdige tjenester på tvers av strukturelle forskjeller. Det samme prinsippet bør gjelde for skoler i sentrum og skoler i distriktet.

Den foreslåtte ressursmodellen tar ikke høyde for dette og gir i realiteten kun et absolutt minimum til skolene. Dette fremstår som en styrt avvikling, der fagmiljøet svekkes for deretter å brukes som argument for nedleggelse.

Tidlig innsats, fagmiljø og kvalitet

Utskarpen skole har pr. i dag ingen elever med behov for spesialundervisning. Dette henger tett sammen med god lærertetthet, tidlig innsats, et sterkt fagmiljø og godt samarbeid med hjemmet/FAU. Når flere voksne ser de samme elevene, blir observasjoner og tiltak bedre og mer treffsikre. Skolen har derfor hatt mindre behov for eksterne ressurser.

Med den nye modellen risikerer man å gå fra forebygging til reparasjon. Det er langt bedre – både pedagogisk og økonomisk – å ha en ekstra lærer i klasserommet enn å håndtere elever som faller utenfor. Blir budsjettet som forespeilet, vil hverdagen preges av oppbevaring og brannslukking fremfor kvalitet og utvikling. I følge Hornstrup vil et barn som faller utenfor koste samfunnet om lag 15 – 16 millioner kr i tapt verdiskaping, skatteinntekter og økte stønader.

Psykososialt arbeidsmiljø for ansatte

Å arbeide over tid med en konstant nedleggingstrussel tærer på ansatte. Usikkerhet, manglende forutsigbarhet og stadige nye forslag uten forberedelse svekker det psykososiale arbeidsmiljøet. Et dårlig arbeidsmiljø for de voksne påvirker direkte kvaliteten på elevenes skolehverdag. I følge arbeidsmiljøloven har arbeidsgiver ansvar for å ivareta det psykososiale arbeidsmiljøet.

Distriktsskolenes verdi

Distriktsskolen representerer trygghet, tilhørighet og oversikt. Mange foreldre velger bevisst små skoler for sine barn. Når disse skolene legges ned, påvirkes bosetting, rekruttering og lokalsamfunnets framtid. Skolen er ofte den siste offentlige bærebjelken i et lokalsamfunn.

Rana kommune står i en unik posisjon til å satse på skole som rekrutteringskraft. Kommunen har tidligere vært villig til å ta betydelig økonomisk risiko for å legge til rette/satse på ulike prosjekter for økonomisk gevinst på sikt. Det være seg industri, anlegg, aksjer, batteri, kai eller flyplass. Noen investeringer lykkes vi med, andre har ikke gått fullt så bra, og noen vet vi enda ikke svaret på. Det er ingen tvil om at det er vilje til å investere i Rana Kommune, men nå er tiden inne for å investere i barn og unge. I dag har Rana kommune potensialet, og mye ligger til rette, for å bli en av Norges beste skolekommuner – dersom man tør å satse.

Helhetlig økonomi og langsiktighet

Det er avgjørende at den totale kostnaden ved endringene synliggjøres. Dette inkluderer investeringer i nye bygg og anlegg, tilrettelegging av eksisterende skoler, transport og logistikk for elever, samt tidsperspektivet for når eventuelle innsparinger og nødvendige investeringer går i balanse. Uten et helhetlig økonomisk bilde er det uforsvarlig å fatte irreversible beslutninger.

Vi ber Rana kommune om å stanse opp, redusere tempoet, utarbeide en langsiktig plan og sikre reell medvirkning før endelige beslutninger tas.

Budsjettet til Ranaskolen må økes slik at det er nok midler til alle skolene, og ressursfordelingsmodellen må revideres slik at den ivaretar små skoler og distriktsskoler på en rettferdig og pedagogisk forsvarlig måte. Barns beste må veie tyngre enn kortsiktige økonomiske innsparinger. Skolen er ikke en bedrift, men en grunnleggende rettighet for barn og en investering i deres fremtid.

Med vennlig hilsen

Utdanningsforbundet og Lektorlaget ved Utskarpen Barne- og Ungdomsskole.